

FRANCESC PARCERISAS

LA TARDOR
EM SOBTA

BARCELONA 2022

QUADERNS CREMA

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2022 by Francesc Parcerisas Vázquez
© d'aquesta edició, 2022 by Quaderns Crema, S.A.

Drets exclusius d'edició:
Quaderns Crema, S.A.

A la coberta, guaix en un quadern de notes del 2009 de Francesc Parcerisas

ISBN: 978-84-7727-666-1
DIPÒSIT LEGAL: B. 13 991-2022

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *agost de 2022*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

Penseu que el mirall de la veritat s'esmicolà a l'origen en fragments petitíssims, i cada un dels trossos recull tanmateix una engruna d'autèntica llum.

SALVADOR ESPRIU,
Primera història d'Esther

Aquest llibre recull una part d'allò que he anat anotant en llibretes, paperets, bocins de diari, tovallons, sobres vells... Són apunts de dietari, o d'agenda, frases per a versos, citacions, llistes de llibres que pensava que calia llegir, referències de tipus més o menys literari o personal. Apunts i fragments sense cap ordre, sense cap intenció, sense cap metodologia. Originàriament mai no van ser pensats per aplegar-los en un conjunt perquè són, és clar, fragments dispersos del mirall, sense classificar. N'hi pot haver alguns que són datats i, en alguns casos, n'he conservat la data perquè pensava que podia constituir una pista de versemblança. M'he dedicat a ajuntar aquestes restes, aquestes engrunes, perquè vull pensar que contenen les diferents mirades que en cada moment projectava sobre la vida, o que la vida—el que s'esdevenia al meu voltant—projectava sobre el món o damunt meu, com la llum intermitent d'un far llunyà que ha esdevingut només un ull mig adormit en la nit que ens envolta. La importància de les restes, com de les deixalles d'una llar, és que permeten de reconstruir imaginativament la part del tot a la qual en algun moment van pertànyer. Ara bé, com que aquest tot ha desaparegut, o ha cobrat una entitat independent—s'ha convertit en un article, en una feina, en un poema, en un text amb coherència pròpia, o ha anat a parar al gran abocador d'escombraries de l'eternitat—, els fragments, les deixalles, no són gaire més que les petites molles que el nen perdut al bosc haurà de mirar de resseguir abans no se les mengin els ocells: una línia tènue que apunta cap a la sortida del bosc—si és que

n'hi ha cap—. Ben bé com el fragment minúscul de fòssil que l'arqueòleg utilitza per fer la reconstrucció més plausible d'aquell monstre tel·lúric que es devia passejar pel mateix paisatge on som però del qual només s'ha trobat aquesta diminuta i, en aparença, insignificant resta, que va quedar colgada entre els estrats més antics de les roques sedimentades i que ara veiem molt ben exposada, il·luminada i retolada a la vitrina del museu—com si la part ínfima fos la imatge del tot—. Penso també en els investigadors de les pel·lícules de lladres i serenos que veiem remenar dins la paperera o al cendrer atapeït de burilles per treure algun indici delator o descobrir aquella cigarreta tacada amb un carmí sospitós i seductor. Si el fil que això els permet de seguir els conduirà, o no, a una conclusió encertada només ho sabrem, entre excitats i sorpresos, al final de la pel·lícula.

Stendhal deia que «*un roman, c'est un miroir qu'on promène le long d'un chemin*» i, com escau al realisme de l'època, hem d'entendre que el mirall, tot i que només reflectís aspectes i escenes diverses de la realitat, era sencer. El món ha canviat, i continua canviant, molt, i molt de pressa. Ens hem acostumat a la dispersió, a la simultaneïtat, als salts: avui som a Barcelona, d'aquí unes hores serem en un aeroport que representa una petita Babel, al final del dia xerrem en anglès amb uns amics xinesos a Singapur. Hem esmorzat un cafè amb llet i un croissant, hem dinat una mena d'hamburguesa amb patates i un refresc, soparem fideus amb bambú i te de crisantems. Si aplegàvem els bocins d'aquest tot o simplement les parts que creiem relacionades amb el subjecte en una vitrina, segurament podríem mostrar una sèrie d'elements que, sense tenir entitat suficient per a una reconstrucció cabal del temps, els llocs o la subjectivitat, apel·larien a la imaginació de l'espectador. Els fragments reunits a *La tardor em sobta* no són el

mirall de Stendhal, sinó bocins diversos de molts miralls recollits al marge de molts camins: les meves incursions i viatges per cites, reflexions, lectures, anotacions, llibres, esbossos... Tot i així m'agradaria pensar que, un cop aplegats aquí, aquests escrits podran tenir la funció imaginativa d'un recorregut que cada lector haurà d'establir pel seu compte perquè jo, malgrat la dispersió, he cercat els moments i n'he triat les imatges, he aprofitat uns papers i n'he descartat uns altres, he arreglerat les engrunes damunt la post de la taula construint una figura que és, dins la disbaixa de l'esbarriament, aquest ordre concret i no cap altre; en definitiva, aquest llibre.

¿Em sentiu? Us parlo de tan lluny...

RENÉ CHAR,

Els fulls d'Hipnos (1943-1944)

(trad. de Joaquim Sala-Sanahuja)

A terra hi ha dos trossos de cotó fluix tacats de sang. Miro al voltant, no hi ha ningú. Cap altre indicatiu de res. ¿Algun ferit, algun petit accident laboral, un nen a qui li rajava el nas? Sóc als lavabos d'un centre comercial. Em rento les mans, torno a examinar tota la sala buida. Res. La il·luminació és forta, la música arriba molt esmorteïda. Surto i no paro de mirar amunt i avall. Paradoxalment (perquè el cotó no té puntes ni arestes que puguin tallar) els dos trossos de cotó fluix tacats de sang m'han capgirat la tarda, se m'han clavats a la imaginació. Em dirigeixo a poc a poc a la zona dels videojocs on m'esperen els meus fills.

El desconeixement, la incertesa, el misteri, l'ambigüïtat són els motors de l'escriptura. Quan ens posem a escriure hi ha alguna cosa que s'esforça i empeny per plasmar-se damunt el paper o la pantalla però que no té cap ordre de constitució, de formació de l'escriptura, preestablert. Molt sovint m'adono que una paraula n'estira una altra per similitud, per oposició o per algun tipus de relació secreta que jo mateix ignoro fins que me la trobo escrita, o bé una construcció sintàctica força una determinada manera d'acabar o d'allargar la frase que pensàvem que seria el comble de la senzillesa, i això és el que s'esdevé tan sovint que fins podria dir (tot i que l'afirmació té un punt pretensions que no m'agrada gens) que el text acaba construint-se des de dins d'ell mateix més que no pas seguint la voluntat de l'autor o els seus dictats (mai més ben dit!).

Les sorpreses, els elements inesperats, el mot llampant, el verb de sentit ambigu... poden determinar un tomb que no sols no era previst, sinó que ni tan sols no havíem imaginat. Llegeixo i rellegeixo les frases i, com més va, més gran és la distància que trobo entre allò que el text «diu» i allò que, en posar-me a escriure, potser a una hora intempestiva de la nit en un bocí de paper qualsevol, o a primera hora del matí ja davant la pantalla, em pensava que hauria volgut dir. (Faig servir aquests temps verbals perquè considero que són importants perquè indiquen, justament, la possibilitat no concretada de dir, la incertesa de no saber gaire bé què direm i com ho direm). Veig el text com la pilota als peus del jugador que prova de regatejar o de fer una filigrana sense saber mai del cert si aconseguirà d'acabar la jugada perquè, al capdavant, la pilota i els contraris sempre poden intervenir amb moviments inesperats. A mi, l'escriptura, de vegades, també em rebota als dits: no estic segur si diu tot el que ha de dir, si diu suficient, si es passa de ratlla, si l'arribo a controlar com jo voldria. Però sovint, quan rellegeixo fragments esparsos, torno a veure-hi el potencial enorme de la incertesa tot i que, de seguida, quan els copio o intento desenvolupar-los perquè agafin un sentit concret, un cos acabat i arrodonit, hi veig el cartró, la part de falsedat i de mentida. El meu problema de perenne tastaolletes és que mai no puc decidir si m'agrada més l'espurna temptadora, la primera flamarada de la passió, la foguera guspirejant que consum la vida o la brasa contrafeta d'una tardor que comença a refredar-se.

La seva cara no és la lluna, els seus ulls
no són dos lotus, els seus braços no són d'or pur:

és només de carn i ossos. Quin fart de mentir, els poetes!
Jo me l'estimo, però; i la mentida m'és dolça.

(Del sànscrit de Bartrhari,
segons la trad. de John Brough a
Poems from the Sanskrit, 1969).

És difícil saber per quines raons fem les coses que fem, si hi ha res que ens hi empenyi d'una forma manifesta o si són petites estrebades, estímuls, requestes que s'agrumollen i acaben convencent-nos (¿ens convencen, realment?) a actuar en un determinat sentit. Sempre que examino les accions que emprenc em sembla que no obeeixen tant a una decisió meditada, a una mena de resultat ponderat d'una necessitat o de l'expressió d'una determinada i concreta voluntat d'actuar, com a aquest cúmul de circumstàncies, personals i íntimes algunes, externes les altres, que són les que acaben per fer-me decidir. És prou cert que, un cop en el camí de l'acció—o de la inacció, tant se val, totes dues possibilitats les considero igualment «actives»—, m'hi reconec sense cap mena de problema com a subjecte actuant, com a—diguem-ne—protagonista, i no tinc inconvenient a assumir-ne les responsabilitats i les conseqüències com si, des d'un bon començament, totes les passes les hagués orquestrades jo i corresponguessin, per tant, a la meua única decisió i voluntat.

Hi penso perquè avui, per exemple, m'he llevat molt d'hora per poder agafar a Vilanova l'autobús que surt a les 7.40 h cap a l'aeroport. Tinc temps de sobres però d'alguna manera m'interessa saber que aquesta és una combinació que funciona, sense dependre d'escales o haver de fer el trajecte fins al Prat i canviar de tren, o haver d'anar fins a Barcelona per fer el canvi de trens allà, o, més complicat

encara, baixar al passeig de Gràcia i caminar fins a la plaça de Catalunya per agafar l'autobús que va a l'aeroport. A fi d'assegurar-me de la meua tria, he arribat a la parada d'autobusos de Vilanova mitja hora abans de la sortida i encara he tingut temps de fer un cafè al bar de l'estació i de seure als bancs de la plaça i comprovar les arribades i sortides dels diferents autobusos de les companyies Plana i Mon-Bus que s'hi aturen. Aquesta disponibilitat de temps, sense haver de córrer ni neguitejar-me, em tranquil·litza perquè m'ofereix una mena d'espai confortable de control, la qual cosa no vol dir que no em pugui equivocar i que fins i tot, de vegades, em pugui equivocar molt perquè, encara que el temps d'espera em serveix de tranquil·litat i per refiar-me, en alguna ocasió el meu punt de partida inicial o el pressupòsit a partir del qual havia «planificat» el que volia fer ha estat erroni i, aleshores, a les corredisses amb l'ai al cor que hauria protagonitzat si arribava amb el temps just, hi he d'afegir la ràbia mal controlada per no haver-me adonat de l'error inicial i haver malbaratat, dins la bombolla d'una falsa i errònia seguretat, el temps de què podia haver disposat per corregir la pífia inicial.

Aquesta no ha estat, en qualsevol cas, la situació d'avui. Sortint a les 7.40 h de Vilanova tenia temps de sobres per resoldre qualsevol imprevist. L'arribada a l'aeroport és a les 8.40 h, i només al principi, perquè l'autobús entra i fa una sèrie de parades a Roquetes i a Ribes, he pensat que el trajecte podia allargar-se més del previst als horaris oficials, però després, com que no entra a Sitges i enfila directament l'autopista, ha resultat ser ben puntual i m'ha deixat amb molt de temps a l'aeroport, on he decidit comprar una llibreta per poder escriure i esmorzar tranquil·lament: falten encara dues hores per embarcar cap a Hamburg. Per cert, entre tot el laberint i reguitzell de botigues, aparadors

i paradetes del soc que és l'aeroport (que són tots els aeroports), no sabia si aconseguiria trobar algun lloc on poder comprar una vulgar llibreta i un bolígraf; finalment, en un quiosc ple de totes aquestes curioses andròmines per fer regals, per distreure una estona la canalla de l'espera, o per enllordar l'esperit dels consumistes més recalitrants, la noia de la caixa me n'ha tret una d'una pila que tenia gairebé amagada darrere el mostrador, amb bolígraf inclòs. Ha estat ella qui ha triat el color verd, perquè d'entrada havia agafat la llibreta que era al capdamunt de la pila, amb tapes de color rosa, i, en el moment de donar-me-la, s'hi ha repensat, m'ha mirat i m'ha dit, comprensiva, que potser el rosa no era el color més escaient per a mi, i me l'ha canviada per una amb les tapes de color verd. Jo encara no havia reaccionat perquè estava tan cofoi d'haver trobat una llibreta qualsevol que m'era ben bé igual el color de les tapes, però he agraït el seu gest i reconec que em sentiré menys empegueït escrivint a les pàgines quadriculades d'aquesta llibreta color verd àcid, de poma jove, que no pas en una amb el rosa llepat de Hello Kitty que la sort semblava haver-me deparat. I això és el que faig ara, o el que, en realitat, vaig fer llavors, perquè torno a repassar i a escriure el que vaig apuntar a la llibreta de tapes verdes comprada a l'aeroport, i aquell plaer distant de poder escriure quatre sensacions encara m'esperona, com si el temps s'hagués encongit, i l'aleshores i l'ara fossin, amb total independència de la meua voluntat, molt més pròxims del que en realitat són. És ben possible que aquestes banalitats no interessin a ningú, però aquesta deu ser la raó per la qual crec que n'he de deixar constància: perquè la vida és feta (tota ella n'és plena!) d'aquestes banalitats intranscendents que ens fan ser qui som, com som—i fins i tot, per ventura, qui no voldríem ésser—.

Tornar a llegir *Vida mòlta* i *Jubileu*, de Víctor Català. Francesca Bartrina parla sobre Caterina Albert. Ho fa tan de pressa que no puc deixar de mirar-la, hipnotitzat per la velocitat amb què vol repassar totes les seves notes, fins a l'extrem d'embarbussar-se. Aquest nerviosisme extrem té un element de fascinació sexual, com el xiulet de la serp, o el moviment continu d'un eixam o d'un formiguer. Pronuncia *hi és* (a la gironina, amb la e oberta) en una sola emissió de veu. (Això ho vaig anotar fa més de quinze anys, el 16 de març del 2005, en una sessió a l'Institut d'Estudis Catalans).

Caterina Albert va revelar a don Joan Maragall que era una dona en una carta que li va escriure el 23 de desembre del 1902. Hauré de buscar en quina època se situa l'acció d'*El despertar* (1899) la gran novel·la de l'escriptora nord-americana Kate Chopin, per si hi pogués haver cap paral·lelisme.

Francesca Bartrina era professora a la Universitat de Vic, va morir el 2014, als quaranta-cinc anys, d'un càncer contra el qual va lluitar aferrissadament molts anys. Amics i col·legues li van retre un homenatge a les cotxeres del Palau Robert de Barcelona. Si no recordo malament, després de diverses intervencions més acadèmiques, s'hi va fer una lectura escruixidora de *La infanticida* de Víctor Català.

Llegit el dietari de Ramon Ramon *Dins el camp d'herba*. Agre, ben escrit, intel·ligent, esquerp. No deu ser un home fàcil, però la facilitat de tracte no garanteix la bona literatura. M'ha agradat molt més que el dietari de Guillem Simó, que també era esquerp però amb unes dosis d'injustícia i de ressentiment que me'l feien de mal comprendre, antipàtic. A banda dels judicis literaris, m'adono que els

últims quaranta anys, o més, les forces de l'espanyolisme han aconseguit trencar el teixit cultural—en aquest cas la xarxa editorial—dels Països Catalans. Ni de Guillem Simó, mallorquí, ni de Ramon Ramon, valencià, no n'havia llegit mai res, ni segurament n'havia sentit a parlar fins que, per les circumstàncies que fos (veure'ls citats en algun article o en algun text), em van encuriosir i vaig demanar-me els llibres per correu. El colonialisme emmascarat, però prepotent, de la Transició espanyola ha produït aquesta enorme pobresa dels contactes dins de la nostra cultura, i va aconseguint que es faci bocins, com un pa granellut i sec que s'esmicola quan en volem tallar una llesca.

Fa anys, el meu amic Ricardo Pochtar m'havia explicat algunes històries ben curioses sobre volums de l'Enciclopèdia Britànica que havien desaparegut dels prestatges de la biblioteca de Buenos Aires, precisament quan Borges n'era el director. O potser era a l'inrevés, i la història parlava de volums que, tot d'una, apareixien duplicats però amb informacions contradictòries. No ho recordo amb exactitud: tractant-se de Borges i de biblioteques tot és possible. Hi penso perquè Pochtar m'envia un llibret molt bonic on ha reunit alguns dels aforismes que escriu. Una mica a l'atzar en trio un: «*Tan confusa la verdat, tan clar el error, tan denso el caos*». Si hagués de discrepar en res, potser només discreparia en el possible grau de claredat de l'error.

Trobo anotat en una llibreteta de tapes d'un verd negrós que el 2002, a Itàlia, es van publicar més de vint mil títols nous. D'aquests, dos o tres podien arribar a vendre més de cinc-cents mil exemplars i un vint per cent, més de cinc mil.